

لزوم اصلاحات اساسی قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی

محمد صالحی

دانشجوی دکتری حقوق عمومی دانشگاه تهران

استیضاح، تعداد استیضاح‌کنندگان، مدت زمانی که وزیر یا رئیس‌جمهور موظف است در مجلس حضور پیدا کند و رأی اعتماد یا عدم‌اعتماد در قانون مشخص شده است، اما مابقی موارد در آیین‌نامه داخلی تبیین شده است. در نتیجه جایگاه آیین‌نامه داخلی بسیار مهم است، زیرا مبین روش و طریقه اعمال صلاحیت نمایندگان را مشخص می‌کند و نظم دهنده به این امور است. لذا برای آن که این امور به بهترین نحو انجام شود، لازم است آیین‌نامه داخلی ویژگی‌های یک قانون متعالی برخوردار باشد.

برخی از سؤالات و چالش‌هایی که مطرح می‌شود به دلیل عدم شفافیت و یا تعارض در برخی از مواد آیین‌نامه است. ضمن اینکه آیین‌نامه داخلی از یک انسجام در تنظیم و سامان‌دهی مواد برخوردار نمی‌باشد. یا در برخی موارد لازم است با اصلاحات تغییرات لازم، کارایی و اثربخشی بیشتری به دست بیاید. به عنوان مثال صلاحیت و وظایف رئیس مجلس و هیئت‌رئیس یکی از مواردی است که به دلیل عدم شفافیت و یا اختیارات نابه‌جا باعث شده است که مشکلاتی به وجود بیاید. اصل ۱۱۲ قانون اساسی بیان کرده در مواردی که مصوبه مجلس نظر شورای نگهبان را از جهت عدم مغایرت با موازین شرع و قانون اساسی، تأمین نکند به مجمع تشخیص مصلحت نظام برای حل اختلاف ارسال می‌شود. از طرفی در ماده ۲۰۰ آیین‌نامه داخلی اشاره دارد که «اگر این مصوبه هنوز وافی به نظرات شورای نگهبان نباشد، دوباره در مجلس مطرح می‌گردد، در صورتی که مجلس با در نظر گرفتن حفظ مصلحت نظام همچنان بر رأی خود باقی باشد، رئیس مجلس

در ساختارهای سیاسی کشورها قوه مقننه به عنوان یکی از مهم‌ترین و بارزترین ارکان مظهر اراده و قدرت مردم آن کشور می‌باشد. یکی از موارد ظهور و بروز مشارکت مردمی از طریق انتخابات است که نمایندگان خود را برای مجلس انتخاب می‌کنند. فارغ از نوع نظام‌های حقوقی و قوه مقننه، مجلس نمایندگان رکن مهم قوه مقننه است. در جمهوری اسلامی ایران که نظامی مردمی و برخاسته از اراده مردم است، مجلس شورای اسلامی از جایگاه ویژه و مهمی برخوردار است به طوری که رهبر کبیر انقلاب اسلامی، حضرت امام خمینی علیه‌السلام، آن را در رأس امور دانسته‌اند. قانون اساسی به دلیل جایگاه و اهمیت مجلس، نحوه اعمال وظایف و اختیارات برشمرده در قانون اساسی را به قانون آیین‌نامه داخلی واگذار کرده است (اصول ۶۵ و ۶۶). ترتیب انتخاب رئیس و هیئت‌رئیس مجلس و تعداد کمیسیون‌ها و دوره تصدی آن‌ها و امور مربوط به مذاکرات و انتظامات مجلس و نحوه تصویب طرح‌ها و لوایح، مواردی هستند که قانون اساسی نحوه اجراء و جزئیات آن‌ها را به آیین‌نامه داخلی ارجاع داده است. علاوه بر این موارد موضوعاتی که در حیطه نظارتی مجلس و نمایندگان طبق قانون اساسی برعهده آنان است از جمله سؤال (اصل ۸۸)، استیضاح (اصل ۸۹) و تحقیق و تفحص (اصل ۷۶) در آیین‌نامه داخلی به آن‌ها پرداخته شده است.

در برخی از موارد قانون اساسی شرایطی را برای نحوه اعمال صلاحیت قانونگذاری و نظارتی برای نمایندگان و مجلس مشخص کرده است و برخی از موارد به قانون عادی یا آیین‌نامه داخلی واگذار کرده است. به عنوان مثال در خصوص

